

ВИД И ВРЕМЕ НА ГЛАГОЛА

Прочетете текста и отговорете на въпросите, свързани с него (1. – 7.).

Рег е Крум да докаже, че най-добрата защита е нападението. През 809 г. отрядите, предвождани от хана, разбиват ромеите по долината на р. Струма, отнасяйки със себе си богати трофеи. Под техния напор слагат оръжие защитниците на Средец – бъдещата българска столица.

В отговор през 811 г. византийската армия, като преодолява по обходни пътища старопланинските проходи, **стремглаво** се насочва към столицата Плиска. Ханът отсъства от града и въпреки че се сражавали ожесточено, българите отстъпват. Ромеите варварски убиват жени, деца, старци. Пожари изпепеляват престолния град, рухват ханските дворци. „Ето, сега ти победи. Вземи каквото ти е угодно и си иди в мир“ – предлага Крум на василевса. Опиянен от победата, Никифор I надменно отказва, мислейки, че мощта на България е окончателно съкрушена.

Тогава българите стъкмяват засада във Върбишкия проход, през който се връщат византийците, натоварени с плячка. Ромеите са сполетени от небивало дотогава поражение: загиват императорът и повечето военачалници.

Из учебник по история

1. Какъв е текстът според сферата на общуване?

2. Кое твърдение НЕ е вярно според текста?

- А) Никифор мисли, че България е окончателно победена.
- Б) През 809 г. Средец е бъдещата българска столица.
- В) През 811 г. пожари изпепеляват столицата Средец.
- Г) Българският владетел Крум предлага мир на Никифор.

3. С коя дума може да се замени думата **стремглаво** в текста?

- А) упорито
- Б) успешно
- В) твърдоглаво
- Г) неудържимо

4. Как са свързани второто и третото изречение в първия абзац?

- А) чрез лексикално повторение
- Б) чрез лично местоимение
- В) чрез синоними
- Г) чрез притежателно местоимение

5. В кое основно време е изграден текстът?

6. Защо в текста има засилена употреба на глаголи?

7. В кой залог е сказуемото в подчертаното изречение в текста?

8. Какво означава видът на глагола като граматична категория?

9. Кое твърдение е вярно за глаголите от свършен вид?

- А) Представят действието и в неговото развитие, и като цялост.
- Б) От тях се образуват деепричастия и съществителни имена.
- В) Обикновено се употребяват в минало свършено време.
- Г) Използват се, когато се създава текст описание.

10. Кое твърдение НЕ е вярно за глаголите от несвършен вид?

- А) Представят действието в неговата цялост.
- Б) Образуват съставно глаголно сказуемо.
- В) От тях се образуват деепричастия и съществителни имена.
- Г) Образуват отрицателни повелителни форми.

11. Попълнете таблицата, като срещу причастията, употребени в текста, запишете основната форма на глагола, от който е образувано, и вида му.

Причастие	Основна форма на глагола	Вид на глагола
предвождани		
мислейки		
се сражавали		

12. В кое от изреченията глаголите са от свършен вид?

- А) Човекът се шегуваше и смееше от сърце.
- Б) Никой не заслужава да страда така.
- В) През лятото обичаха да почиват в морската си вила.
- Г) Двамата се сдобриха и се прегърнаха.

13. Извадете от текста глаголите с несамостоятелно сегашно време.

Само едно малко, тясно, защитено с железни пръчки прозорче, светеше още. Това прозорче беше равно със самата земя и откриваше съществуването на една будна кръчма, с каквито бяха богати по онова време браилските плаци.

Ако се приближеше някой до ниската врата на тая кръчма и надникнеше хубаво над нея, щеше да види благодарение на слабата виделина, дошла от един близък фенер, една вапсана дъска със следующия надпис: „Народна кръчма на Знаменосецът!“.

14. На кой ред двойката глаголи е с едно и също речниково значение?

- А) нося – поднося
- Б) подпиша – подписвам
- В) чета – разчета
- Г) градя – съградя

15. В кое изречение е употребен глагол от свършен вид?

- А) След няколко години повечето ще учат в колеж.
- Б) Ще съобщават графика за дежурствата през ден.
- В) Туристите ще отседнат в новата хижа.
- Г) Учителите ще оценяват тестовете заедно.

16. В кое изречение има глагол от несвършен вид?

- А) Какво щеше да стане с малкото еленче после?
- Б) Ние щяхме да влезем в пещерата сутринта.
- В) В гората лисичето щеше да получи закрила.
- Г) Нали щеше да четеш тази вечер по химия?

ВИД И ВРЕМЕ НА ГЛАГОЛА

1. научен 2. В; 3. Г; 4. Г; 5. сегашно време; 6. Текстът е повествование, затова има засилена употреба на глаголи; 7. страдателен залог; 8. Примерен отговор: Чрез категорията вид действието се представя като завършено, в неговата цялост, или като продължаващо във времето. Свършен вид: Момичето преплува басейна много бързо. Несвършен вид: През лятото плуваме в морето всеки ден; 9. В; 10. А;

11.

Причастие	Основна форма на глагола	Вид на глагола
предвождани	предвождам	несвършен вид
мислейки	мисля	несвършен вид
се сражавали	сражавам се	несвършен вид

12. Г; 13. *се приближеше; надникнеше; да види*; 14. Б; 15. В; 16. Г; 17. А; 18. *Например*: нощувам, обичам, бележа (отбелязвам) – несвършен вид; 19. *разходя – разхождам; проходя – прохождам; подходя – подхождам; преразходя – преразхождам*; 20. Текст